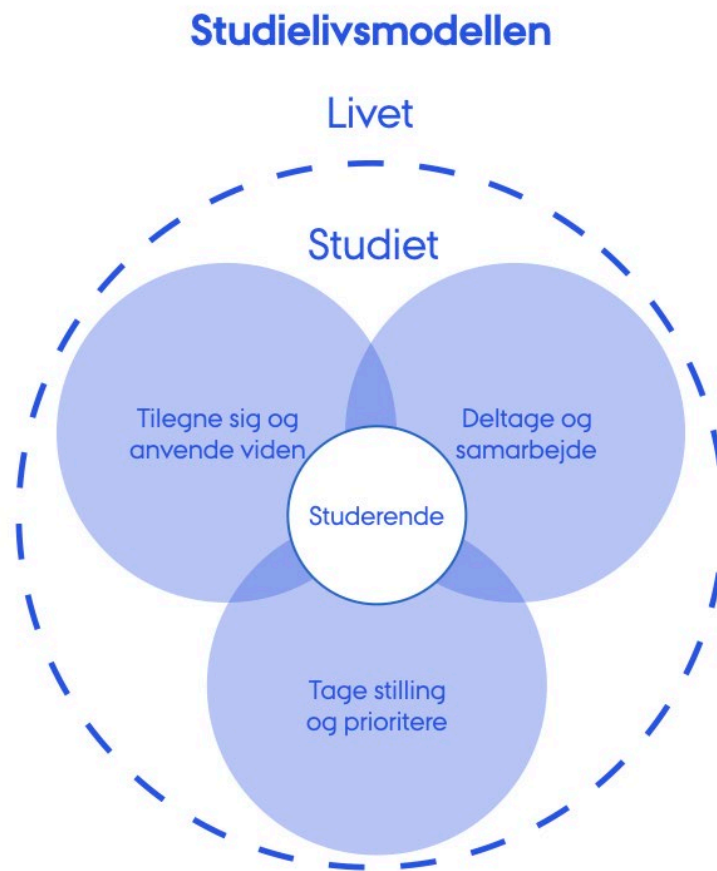

Introduktion til studielivsmodellen

Denne tekst introducerer Studielivsmodellen, der er udviklet ved Rådgivnings- og støttecentret¹. Modellens cirkler illustrerer de forskellige dimensioner, der knytter sig til studielivet og til det at være studerende. Modellen er således almen i den forstand, at den beskriver en opgave, der er fælles for alle studerende.

I modellen fremstår dimensionerne flade og todimensionelle. Der er dog i virkeligheden tale om tredimensionelle søjler, der kan foldes ud og gives dybde. Modellen vil blive gennemgået, ved at der bliver zoomet ind på én dimension ad gangen startende med den studerende i midten af modellen.

---

¹ Modellen er udviklet ved at kombinere praktiske erfaringer med at arbejde med studerende med en praksisforståelse hentet fra kulturhistorisk virksomhedsteori (Leontjev 2002) og en uddannelsesforståelse inspireret af professor i offentlig uddannelse Gert Biesta (2011).

Hvad har den studerende med sig ind på studiet?

Alle studerende har noget med sig, når de starter på studiet. De kommer altså alle sammen med forskellige personlige forudsætninger for at studere. De møder f.eks. studiet og studielivet med en lang række personlige erfaringer fra folkeskolen, fra ungdomsuddannelsen og måske fra andre uddannelsesforløb. De har derudover en masse erfaringer med at indgå i sociale sammenhænge generelt. De har erfaringer med, at noget er lykkedes for dem, og de har oplevet de positive følelser i form glæde og stolthed, som fulgte med. Og de har erfaringer med, at ting er mislykkedes, og med at skulle håndtere den medfølgende skuffelse og alle selvbebrejdelserne. De har erfaret, at de er gode til noget og dårlige til noget andet. Desuden har nogle af dem pga. psykiske, sociale, neurologiske eller dyslektiske vanskeligheder på et tidspunkt i livet fået en eller flere diagnoser. De studerende starter altså på uddannelsen med disse forskellige forudsætninger for at studere, og disse personlige forudsætninger vil i høj grad spille ind på, hvordan de tackler deres uddannelsesforløb.

De studerende har desuden ofte en lang række mål for deres studiearbejde og studieliv. Der er nogle ting, som de prøver at opnå via studiet og igennem deres studiearbejde, og der er andre ting, som de prøver at undgå. Nogle mål opleves som meget vigtige, mens andre opleves som mindre vigtige. Nogle mål peger i samme retning, så realiseringen af et mål, bringer dem nærmere andre mål. Andre mål er i konflikt med hinanden, hvorfor nogle mål kun kan opnås på bekostning af andre.

Bag ved målene befinder den studerendes motiver sig. Motiverne er det, der gør målene vigtige og meningsfulde for den studerende at stræbe efter. Motiverne leverer så at sige motorkraften for den studerendes studiearbejde for uden motiver, finder der intet studiearbejde sted. Man taler i almindelig sprogbrug ofte om motivation i ental og beskriver det som noget, man kan have meget eller lidt af. Men motivation kan også forstås som en kompleks størrelse, der består af mange forskellige typer af motiver. Nogle studerende er f.eks. meget motiverede af konkurrence og præstation. Andre motiveres primært af det relationelle, der udspiller sig mellem de studerende eller mellem de studerende og underviserne. Andre motiveres mest af oplevelsen af at få ny viden eller mestre nye opgaver. Og andre igen motiveres meget af at blive involveret i beslutninger omkring, hvad der skal arbejdes med og hvordan². De fleste studerendes

---

² Eksemplerne på de forskellige motivationstyper er inspireret af Pless, Katznelson, Hjort-Madsen & Nielsen (2015).

”motivprofil” er en kompleks og hierarkiseret blanding af disse og andre motivtyper, hvor nogle typer spiller en større rolle hos den enkelte end andre. Og hvor nogle motiver peger i samme retning, mens andre er i konflikt. Disse motiver udvikler sig over tid og på tværs af sammenhænge, og nye motiver opstår i mødet med et studie. Mens de studerende ofte har et rimeligt klart billede af målene for deres arbejde, vil de af og til have et mere uklart billede af motiverne bag målene. De fleste studerende vil således være ret bevidste om, hvad de konkret prøver at opnå eller undgå gennem en bestemt studieaktivitet (f.eks. opnå en bestemt karakter eller undgå at dumpe). Men hvorfor dette mål er vigtigt for dem, altså hvad de egentlige motiver bag arbejdet er, vil nogle gange være mere uklart for de studerende. Motiverne ”viser” sig indirekte gennem en følelsesmæssige prægning af studiearbejdet. Hvis den studerende gennem sit studiearbejde kommer nærmere et velmotiveret mål, vil de ofte opleve positive følelser. Hvis de arbejder sig hen imod et mål, der samtidig bringer dem længere væk fra det, som de egentlig er motiveret af, vil arbejdet være præget af negative følelser eller ligefrem føles tomt eller meningsløst. Hvis den studerende gennem sin studiepraksis realiserer et vigtigt motiv på bekostning af andre, vil arbejdet udløse blandede og ambivalente følelser. Man siger derfor, at følelser er signalgivere ift. de motiver, der ligger bag ens studiepraksis.

Hvilke mål de studerende har for deres studie, studiearbejde og studieliv, hvad de er motiveret af, og hvor klar de er over deres egne motiver vil ligesom de øvrige personlige forudsætninger påvirke, hvordan de håndterer deres uddannelse og studieliv.

Hvad mødes den studerende af på uddannelsen?

De studerende starter altså på uddannelsen med forskellige erfaringer, forudsætninger, mål og motiver som deres personlige baggrund. På uddannelsen møder de studiets forventninger, krav, traditioner og strukturer. Herved zoomes der ind på den yderste cirkel i modellen, der ligesom de øvrige dimensioner i virkeligheden er en tredimensionel søjle.

På det helt overordnede niveau har alle uddannelsesinstitutioner og studier en række overordnede formål med at drive uddannelse i form af noget, som uddannelserne gerne skulle fremme hos de studerende og bidrage til samfundsmæssigt. Disse formål kan være beskrevet i lovgivning, strategipapirer, på hjemmesiden eller i andre officielle dokumenter. Eller de vil eksistere som implicite forståelser på uddannelsen eller i det omgivende samfund.

Formålene danner tilsammen ramme om en lang række mere konkrete forventninger og krav til de studerende, som ofte vil være beskrevet i fagenes studieordninger. Ud over det, man kan læse sig til, vil der

ofte eksistere en lang række implicitte forventninger til de studerende, som ikke er beskrevet noget steder. De studerende møder studiets forventninger og krav i en lang række forskellige studiearenaer: Forelæsninger, holdundervisning, øvelsestimer, vejledning, studiegruppe og hjemme ved computeren og bøgerne.

Hver studiearena er igen underlagt nogle bestemte betingelser: Forelæsningen foregår f.eks. på et bestemt tidspunkt, undervisningslokalet er indrettet på en bestemt måde og bøgerne og de videnskabelige artikler har en bestemt opbygning, struktur og tilgængelighed.

Studiet udspiller sig altså i en lang række forskellige studiearenaer, hvor den studerende skal øve sig i at håndtere en masse eksplicitte og implicitte krav og forventninger. Opgaven for den studerende består i at finde måder at håndtere disse krav og forventninger under hensyn til egne personlige forudsætninger og ambitioner. Ellers vil den studerende ikke trives på uddannelsen og vil sandsynligvis heller ikke opnå et godt udbytte af studieforløbet.

Hvad vil det sige at studere?

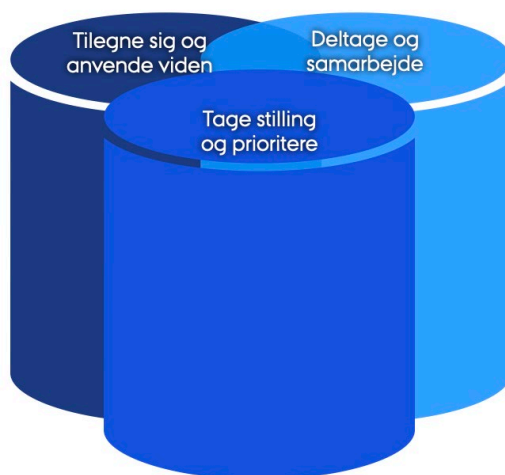
Imellem den studerende og studiet udspiller den studerendes studiepraksis sig. Studiepraksis består af alle de handlinger, man udfører, når man studerer. Der zoomes nu ind på de tre, farvede cirkler i modellen. Først gives studiepraksis dybde, som ved de andre aspekter af studielivet. Derefter udskilles de tre dimensioner af studiepraksis (de tre overlappende cirkler i modellen).

Den studerendes samlede studiepraksis udspiller sig mellem den studerendes egne personlige forudsætninger, mål og motiver på den ene side og uddannelsens krav og strukturer på den anden. Man kan vha. modellen se, at det at studere derfor handler om at få de uddannelsesmæssige krav og ens egne mål, motiver og personlige forudsætninger til at gå op i en højere enhed gennem ens samlede studiepraksis. Hvis ens studiepraksis udelukkende orienterer sig efter studiets krav, og man som studerende kun er optaget af at finde ud af *"hvad de vil have fra mig?"*, vil studiearbejdet på sigt sandsynligvis komme til at føles tomt og meningsløst, fordi det ikke realiserer nogen væsentlige, personlige motiver ud over trangen til at leve op til ydre krav. Hvis ens studiepraksis på den anden side kun orienterer sig efter ens egne motiver, men slet ikke forholder sig til studiets krav, så vil ens praksis måske nok føles meningsfuld, men man vil hurtigt blive udmeldt fra studiet og således holde op med at være studerende.

Den samlede studiepraksis består igen af en lang række konkrete handlinger, der udspiller sig i de forskellige studiearenaer: Tage noter til forelæsningen, deltage i diskussionen til holdundervisning, diskutere tekster i

studiegruppen eller læse og skrive opgave derhjemme. Hver handling består igen af en række automatiserede delhandlinger, som man normalt ikke er bevidst om, mens man udfører dem. Hvis handlingen f.eks. er "at læse", består denne handling igen af en række afkodningsoperationer, øjenbevægelser, bladren i bogen osv. Hvordan handlingen "at læse" konkret ser ud på dette operationelle niveau, afhænger af den studerendes personlige forudsætninger samt af materialets konkrete opbygning³.

Studiepraksis har tre dimensioner

Der er endnu et væsentligt aspekt ved studiepraksis: Der er altid tre dimensioner i spil, når man studerer: En kvalificerende dimension, en socialiserende dimension og en subjektiverende dimension⁴.

Den kvalificerende dimension: At tilegne sig og anvende viden

Det at studere handler naturligvis om at tilegne sig viden. Og det handler om at lære at anvende viden til at udføre forskellige handlinger på en kvalificeret måde. F.eks. må man som studerende tilegne sig teorier og metoder, der knytter sig til ens fag og forstå forskellige teksttypers opbygning. Og man må lære at anvende denne viden til f.eks. at udføre mindre videnskabelige undersøgelser ifm. projekter og skriftlige opgaver.

Der er forskellige former for viden, man som studerende må tilegne sig og lære at anvende: Fagspecifik viden, almen-akademisk viden, studieteknisk viden og studieadministrativ viden.

Fagspecifik viden: Ethvert fag repræsenterer sit eget fagområde i form af fagspecifikke teorier og metoder, man som studerende må tilegne sig og lære at anvende gennem sin studiepraksis. Eksempelvis vil en kemistuderende skulle tilegne sig viden om forskellige kemiske reaktioner for at kunne gennemføre bestemte forsøg i laboratoriet. En historiestuderende må tilegne sig viden om danmarks- og verdenshistorie samt kildekritik, for at kunne udføre undersøgelser af historiske fænomener på en kvalificeret måde. En

---

³ Denne måde at forstå henholdsvis den studerende, studiet og den studerendes studiepraksis på er inspireret af kulturhistorisk virksomhedsteori (Leontjev 2002).

⁴ De tre studiepraksisdimensioner er inspireret af Biesta, der skelner mellem uddannelses tre overlappende funktioner: Kvalifikation, socialisation og subjektifikation (Biesta 2011).

lærerstuderende må tilegne sig viden om de forskellige fag, som han eller hun skal kunne undervise i samt viden om pædagogik og didaktik.

Almen-akademisk viden: Ud over den viden, der er særlig for ens fagområde, er der på rigtig mange uddannelser desuden en mængde almen akademisk viden, som man må tilegne sig og lære at anvende, mens man studerer. Således må man have kendskab til og kunne anvende bestemte akademiske sprogbehandlinger korrekt: Problemformulere, redegøre, analysere, diskutere, argumentere, konkludere og perspektivere. Mens man studerer, må man altså i større eller mindre grad alt efter uddannelse lære at mestre det akademiske "håndværk".

Studieteknisk viden: For at blive i stand til at tilegne sig og anvende fagspecifik og alment akademiske viden, må man desuden udvikle sin studietekniske viden og kunnen: Man må kunne danne overblik, planlægge sin tid, følge eller justere de lagte planer, anvende hensigtsmæssige læse- og skrivestrategier, tage relevante og brugbare noter og søge information.

Studieadministrativ viden: Det at gennemføre en uddannelse kan være en relativ kompliceret administrativ opgave, ikke mindst hvis man som studerende har nogle personlige forudsætninger, der kræver en individuel tilpasning af studieforløbet. Derfor handler det at studere også om at tilegne sig viden om forskellige regelsæt og dispensationsmuligheder og vide, hvor man kan få hjælp til hvad.

Den socialiserende dimension: At deltage i kulturen og samarbejde med de øvrige deltagere

På ethvert studie og inden for ethvert fagområde eksisterer der en bestemt kultur i form af en række historisk bestemte traditioner for, hvordan man forstår og gør ting. Nogle ting er ekspliciteret, så man f.eks. kan læse sig til det, mens en masse er implicit. Studiepraksis handler derfor også om at lære at afkode og agere under kulturbestemte "spilleregler", fx for hvordan man opfører sig som studerende på netop denne uddannelse, eller hvordan man kommunikerer skriftligt og mundtligt. Herigennem bliver man som ny studerende langsomt socialiseret ind i et bestemt fagligt fællesskab, så man hen ad vejen bliver et legitimt medlem af denne allerede eksisterende kultur. Ud over de dele af kulturen, der er særlige for det pågældende studie, består en studiekultur også af en lang række mere almene sociale normer og spilleregler for, hvordan man opfører sig sammen med andre. På et psykologistudie vil der f.eks. være bestemte måder, man taler om mennesker på, som får et mere klinisk tilsnit, ligesom der vil være særlige måder, som de psykologistuderende omgås hinanden på og kommunikerer, når de er sammen. Det at studere handler altså også om at deltage i sociale relationer og samarbejde med andre i en kultur præget af studiespecifikke og almene sociale normer og regler.

Den subjektiverende dimension: At tage stilling og prioritere

Et fagområdes samlede vidensmængde og kultur er uendeligt kompleks. Da man som studerende ikke har uendelig med tid og energi, vil det være umuligt at lære det hele, og det vil være umuligt at deltage lige meget og lige engageret i alt. Mens man studerer, sker der derfor altid en mere eller mindre bevidst udvælgelse af, hvad man tilegner sig af fagområdet, og hvad man orienterer sig efter i kulturen. Studiepraksis handler derfor ikke kun om at suge viden til sig og tilpasse sig en kultur. Det handler også om at begynde at tage stilling til de forskellige ting, man møder og bliver præsenteret for, og på denne baggrund begynde at foretage selvstændige prioriteringer, træffe valg og fravalg. Disse myriader af bevidste eller ubevidste valg påvirker den studerendes udvikling som subjekt. Studiepraksis har derfor også et subjektiverende aspekt, hvor valg og prioriteringer er med til at præge personens udvikling som selvstændig studerende og begyndende fagperson. Studerende på bestemte studier vil som regel med tiden komme til at "ligne" hinanden lidt, fordi de arbejder med de samme fagområder og indgår i den samme kultur. Men de bliver ikke til kloner af

hinanden, men skabes gennem deres studiepraksis som unikke studerende og fagpersoner, både fordi de startede ud med forskellige personlige forudsætninger, og fordi de undervejs i studieforløbet knytter mere eller mindre an til forskellige ting.

Studiet er ikke hele livet

Selv om studiet forhåbentlig er en vigtig del af de studerendes liv, så er der også et liv rundt om studiet, som skal have plads. Nu fokuseres der altså på det, der ligger udenfor den yderste cirkel i modellen. Her ligger alle de relationer og aktiviteter, som den studerende indgår i, når han eller hun ikke studerer: Hvile, sport, andre fritidsinteresser, praktiske gøremål, arbejde, familie, kæreste, gamle venner osv. Som nævnt repræsenterer studiet en uendelighed af potentielle muligheder, krav og forventninger. Ligesådan er livet uden for studiet potentielt uendeligt komplekst. Da tid og energi derimod er begrænsede ressourcer, er en meget væsentlig opgave i studielivet at opretholde en vis balance mellem studiet på den ene side og resten af tilværelsen på den anden; en balance, hvor der både tages højde for de studiemæssige krav og ambitioner og for den studerendes ønsker for livet i øvrigt. Selvfølgelig kan studielivet af og til indeholde perioder med voldsom ubalance mellem studie og fritid f.eks. i tiden lige før eksamen. Men opgaven for den studerende består så i at genvinde balancen, så han eller hun ikke ender med at brænde ud.

Håndtering af tanker og følelser knyttet til studielivet

Der er et sidste vigtigt aspekt ved studielivet, som ikke fremgår eksplicit af modellen, og det handler om alle de tanker og følelser, der knytter sig til studielivets øvrige dimensioner. Det handler altså om alle de tanker og følelser, der kan være forbundet med at tilegne sig viden, deltage i studiemiljøet, træffe selvstændige valg og en gang imellem turde at holde helt fri.

Studielivet er om noget en periode i livet forbundet med vurderende eller selvevaluerende tanker: *Er jeg god nok? Er jeg klog nok? Hvad synes de andre studerende mig? Hvordan vurderer underviser og censor mig? Hvad tænker de andre studerende om det, jeg siger? Hvad tænker underviseren om det, jeg spørger om i undervisningen? Hvornår har jeg gjort det godt nok? Burde jeg gøre mere? Hvornår kan jeg tillade mig at holde fri?* Da uddannelse i høj grad er en kultur, hvor andre faktisk vurderer ens indsats, så kan sådanne tanker blive forstærket, mens man uddanner sig. Ikke mindst hvis man som en del af sin personlige bagage har en tendens til at kæmpe ekstra meget med negativt selvevaluerende tanker.

Der er også mange følelser på spil, når man uddanner sig: Glæde og stolthed når noget lykkes. Oplevelsen af flow og begejstring, når man lærer noget nyt og spændende. Frustration, flovhed eller tristhed, når noget ikke lykkes sådan, som man gerne ville have det. Studielivsopgaven handler derfor også om at lære at håndtere alle de tanker og følelser, der knytter sig til studielivet. Alle studerende kender det i en eller anden grad, og stærke følelser og selvevaluerende tanker er således et grundvilkår for langt de fleste, mens de uddanner sig (og også ofte i det efterfølgende arbejdsliv). Derfor handler håndteringen af tanker og følelser i studielivet ikke bare om at lære at tænke mere positivt om sig selv eller nå hen til et sted, hvor man udelukkende oplever positive følelser i relation til studiet. Det handler snarere om at blive bevidst om, hvordan og hvorfor man reagerer som man gør i bestemte studiemæssige situationer, så tankerne og følelserne derved bliver mere meningsfulde, mindre farlige og lettere at håndtere. Og så man bliver i stand til at gøre det, der er vigtigt for en på studiet, selv når tankerne fortæller en, at man ikke kan, og selv om præstationsangsten stikker hovedet frem.

Det komplekse studieliv

Studielivsmodellen giver et billede af den komplekse opgave, det er at have et studieliv. Modellen gør det derfor muligt at indgå i nuancerede samtaler med studerende om, hvad studielivet indebærer. På denne baggrund bliver det også muligt at arbejde målrettet med de studiemæssige vanskeligheder, som de studerende ønsker støtte til at lære at håndtere.

Referencer

- Biesta, G. (2011). *God uddannelse i målingens tidsalder*. Klim. Aarhus.
- Leontjev, A. N. (2002). *Virksomhed, bevidsthed, personlighed*. Hans Reitzels forlag. København.
- Pless, Katznelson, Hjort-Madsen & Nielsen (2015). *Unge motivation i udkolingen*. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg.